

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Dato
11.08.2025

Høringssvar – NOU 2025: 2 Samfunnsvern og omsorg

Mental Helse er Norges største bruker- og medlemsorganisasjon innen psykisk helse. Med over 11 000 medlemmer fordelt over hele landet bidrar vi til å skape gode møteplasser og drifter relevante tjenester og prosjekter som bidrar til bedre psykisk helse. Vi drifter landets største døgnåpne hjelpetelefon (116 123) og chat som mottar 300 000 henvendelser i året. Våre 350 brukerrepresentanter bidrar til høy brukermedvirkning i helsetjenestene. Våre 150 lokallag drifter møteplasser over hele landet.

Vi mener at denne utredningen har alvorlige svakheter. Mandatet har vært for omfattende, og utvalget har ikke hatt tid eller ressurser til å gjøre en tilstrekkelig kunnskapsinnhenting. Flere av de fagtinge medlemmene har offentlig kritisert rapporten. Flertallet i utvalget påpeker selv i rapporten (kap. 24) at flere av anbefalingene er mangelfullt utredet og diskutert, noe som illustrerer hvor utilstrekkelig prosessen har vært. Det er kritikkverdig at en så viktig utredning, med forslag som kan få store konsekvenser for mennesker med alvorlige psykiske lidelser, har blitt levert under et sterkt tidspress, med et for stort mandat.

Vi har tidligere advart mot at dette utvalget med 16 medlemmer, ikke hadde brukerrepresentasjon. Dette svekker tilliten til prosessen og har gitt en rapport som mangler perspektivet til de menneskene det faktisk gjelder. Rapporten har et språk og fokus som i for stor grad handler om samfunnsvern, og som mangler søkelys på håp, omsorg og behandling.

Det er også påfallende at menneskerettighetene nærmest er fraværende i rapporten. Regjeringen har selv sagt at CRPD skal inkorporeres i norsk menneskerettslov i løpet av 2025, men dette er ikke reflektert i utredningens anbefalinger. Et arbeid som kan få store konsekvenser for mennesker med psykiske lidelser må forankres i menneskerettighetene og spesielt CRPD. Dette burde vært en grunnleggende del av utvalgets arbeid.

Rapporten peker riktignok på et uakseptabelt nivå av helsehjelp for innsatte med psykiske lidelser. Den peker også på behovet for flere døgnplasser, overgangsboliger og sikkerhetsboliger, og at fengselspsykiatrien må styrkes. Mental Helse støtter disse anbefalingene, men vi er sterkt kritiske til at så omfattende forslag fremmes uten et bedre kunnskapsgrunnlag og uten brukermedvirkning.

Mental Helse avviser en todeling av psykiatrien der mennesker med alvorlige lidelser håndteres i et parallelt strafferettslig spor. Psykiske helseproblemer er først og fremst et helseansvar som må møtes med helsefaglige løsninger innenfor ordinær spesialist- og kommunehelsetjeneste

Mental Helse mener at mandatet bør utredes på nytt og deles i tre mindre separate prosesser:

1. En egen utredning om fengselshelsetjenesten, overganger, taushetsplikt, selvmord og isolasjon.
2. En egen utredning om dom til tvungent psykisk helsevern og konsekvensene av en todeling av psykiatrien i helse og strafferettslig behandling.
3. En egen utredning om forvaringsordningen.
4. Sist men ikke minst, det må nedsettes et ekspertutvalg som gransker de psykiske helsetjenestene og selvmordsproblematikk.

Ved å dele opp mandatet vil det være mulig å gjøre en reell kunnskapsinnhenting, sikre brukermedvirkning og få bedre faglig forankrede forslag.

Vi understreker at innsatte har rett til samme helsehjelp som resten av befolkningen. Dette inkluderer både fysisk og psykisk helsehjelp. I dag fungerer ikke dette, og det er i strid med grunnleggende menneskerettigheter. Samfunnsvern oppnås ikke gjennom strengere straffer eller mer tvang, men gjennom tidlig og god behandling, gode tilbakeføringssystemer og oppfølging over tid.

På denne bakgrunn ber Mental Helse om at rapporten ikke legges til grunn for videre arbeid før det er gjennomført en grundigere prosess med bedre kunnskapsgrunnlag, tydelig menneskerettighetsforankring og reell brukermedvirkning.

Med vennlig hilsen

Med vennlig hilsen

Ole-Marius Minde Johnsen /s/
Landsleder

Linda Berg-Heggelund /s/
Generalsekretær